

ŠTÁTNÍ OBLASTNÝ ARCHÍV V BYTČI

1866

PÍSMENNÁ POZOSTALOST

Sidonie Sakalovej

1876-1948

Inventár

Bytča 1982

Jana Harantová

Štátny oblastný archív v Bytči

Písomná pozostalosť

Sidónie Sakalovej

1876 - 1948

I n v e n t á r

Bytča 1982

Jana Harantová

Ú v o d

Spisovateľka Sidónia Sakalová sa narodila 1. júla 1876 v Bytči ako prostredná z troch dcér Františka Sakalu a Barbory, rodenej Fábryovej. Vyrastala v remeselníckej rodine s pomerne silným slovenským a národným cítením. Ľudovú školu a tri triedy meštianskej školy absolvovala v Bytči, vyššiu meštiansku školu však ukončila v Budapešti. Ako 19 ročná sa stala poštovou a telegrafnou expeditorkou. Pôsobila ako inštruktorka na menších poštových úradoch bývalej Bratislavskej dierekcie. Pre svoje slovenské cítenie bola neustále prekladaná na poďradné dedinské pošty a napokon prepustená zo štátnej služby. Plná rozhorčenia zanechala prácu na pošte a v roku 1905 sa vysťahovala do USA. Žila v New Yorku, kde pracovala ako kreslička ručných výšiviek. Ani tu však nestrácala kontakt so Slovenskom a Slováckmi. Zapájala sa do rôznych akcií, organizovaných americkými Slováckmi, hrávala slovenské divadlá. Navštevovala i Klub všeslavianskeho zväzu. V americkom slovenskom časopise Ženský svet a v Slovenských novinách boli uverejnené jej prvé beletristické práce. Zo zdravotných dôvodov prišla v roku 1910 na zotavenie do rodného mesta. Tu ju zastihla prvá svetová vojna, ktorá jej zatvorila cestu späť. Pôsobila v advokátskej kancelárii Dr. Schwarza, neskôr na Notárskom úrade v Bytči. Ovládala päť svetových jazykov, preto istý čas pracovala ako učiteľka nemčiny a francúzštiny, vyučovala tiež dievčenské ručné práce. Od septembra 1925 až do odchodu na dôchodok v roku 1937 bola zamestnaná ako tajomníčka Živnostenského spoločenstva v Bytči. Zomrela 24. júla 1948. Na jej rodnom dome bola 30. júna 1976 odhalená pamätná tabuľa.

Svoje prvé literárne kroky urobila Sidónia Sakalová ešte v útlej mladosti. Po návrate z cudziny pokračovala v ochotníckej divadelnej činnosti ako herečka a režisérka. Neskôr ako autorka rôznych detských divadielok, besiedok, či rozhlasových hier. Jej najplodnejšie obdobie začalo po vytvorení buržoáznej republiky. Prispievala besednicami do žilinských

novín Právo ľudu a do Administratívneho vestníka župy Trenčianskej. Hlavné ťažisko tvorby Sidónie Sakalovej je však v krátkej próze a poézii pre deti, ktoré hlboko chápala a vrúcne milovala. Jej príspevky obohacovali časopisy Priateľ dietok /1925-1948/, Včielka /1926-1937/, Slniečko /1928-1937/ a nedeľné prílohy novín Slovenská krajina a Žilina /1929-1933/.

Debutovala zbierkou Moja radosť, ktorá vyšla nákladom O. Trávníčka v Žiline v rokoch 1922 a 1924, Zbierku ilustroval bytčiansky rodák maliar Ladislav Treskoň. O niekoľko rokov neskôr vznikli ďalšie zbierky veršikov: Hip-hop svetom /1933/, Ťuki-ťuk /1933/, Veselé chvíľky /1933/, Kvety z Raráškovej záhrady, Panenská Madlena, Pod slniečkom, Srdiečko čítaj /všetky v roku 1934/, Hav-hav, Miav-miav, Múdra myška, To i to všeličo, Zábavné vecičky pre malé detičky /všetky v roku 1935/, Vychádzka /1936/, Zvieratá doma a na dvore /1938/, Perličky /1944/. Po jej smrti, v roku 1950, vyšli ešte knižky Oblievačka a Ružička. Je tiež autorkou mnohých leporiel s detskými veršíkmi. V próze, okrášlenej veršíkmi napísala knižky: Z mesta do dediny /1929/, vyšla s ilustráciami Jána Hálu, Janko Palček /1938/, Skúsenosti trpaslíka Očko-smietku /1938/ a Čarovná čiapočka. Vydala i drámy s detskou problematikou Mikuláš a Svätvečer, ktorú zhudobnil Jozef Miks, riaditeľ školy v Bytči. V Antológii mladej slovenskej poézie /1933/ a v antológii O. Sliackeho Dcéрка a mať bola tvorba Sidónie Sakalovej zastúpená viacerými ukážkami lyriky s baladickými námetmi. S jej poéziou sa však môžeme stretnúť vo viacerých dobových čítankách pre ľudové školy a v rozličných kalendároch.

V rokoch 1934-1938 napísala 30 scénok a besiedok, z ktorých mnohé odvysielal bratislavský a košický rozhlas. Vďaka jazykovým znalostiam preložila spisovateľka viacero divadelných hier. Venovala sa i národopisu a to najmä zvykom a tradíciám zo svojho rodiska. Do zborníka Muzeálnej spoločnosti slovenskej v Martine prispela väčšou štúdiou

Vianoce a veľkonočné zvyky v Bytči. Svojou plodnou zberateľskou a prekladateľskou činnosťou pripravila tiež bohatý podkladový materiál pre mestskú kroniku Bytče.

Jej spomienky Ako som sa stala detskou poetkou, ktoré vydala Matica slovenská v roku 1973 v Biografických štúdiách č. 4 sú nielen zachytením vlastných životných osudov, ale tiež spomienkou na význačných slovenských kultúrnych dejateľov /J.G.Tajovský, F.Urbánek, J.Škultéty, Š.Krčméry, L.Podjavorinská, L.Treskoň/.

Diela, ktoré Sidónia Sakalová písala pod pseudonymom Bagatella, S, SS, Baga-Tela, Teta Sydka čerpajú tematicky najmä z dedinského prostredia a malomestského života Bytče, ktorý tak dobre poznala.

Zvolila si cestu pre spisovateľku snáď najťažšiu -tvorbu pre deti a mládež. Z každého veršika, či bájky možno vyčítať, ako dokonale chápala a poznala detský svet, ako jemne a dôsledne dokázala nimi vychovávať. Životné krédo Sidónie Sakalovej vyjadruje celá jej tvorba i slová, ktoré napísala v roku 1944: "Dnes, hoc na okraji hrobu, cítim sa ešte vždy dieťaťom. Z prameňa detského humoru, detského egoizmu rodia sa mi veršiky bohaté, ozdobené slovenským rytmom, ešte vždy chcem byť osožná svojmu milovanému národu, slovenskej hrude a dušičkám útlých potomkov ľudu, z ktorého som vyšla a v ktorého náručí chcem ešte žiť a po skončení zemskej púte i odpočívať."

Písomnú pozostalosť Sidónie Sakalovej zakúpil Štátny oblastný archív v Bytči od synovca spisovateľky Ferdinanda Adamíka z Bytče, ktorý sa zároveň zriekol práv na tlačové vydanie rukopisov a iného materiálu spisovateľky.

Písomnú pozostalosť sme roztriedili a usporiadali podľa tejto schémy:

I. Osobné doklady

I/1 Školské a kvalifikačné

I/2 Pracovné a občianske

I/3 Osobné záležitosti /dotazníky, životopis, atď./

I/4 Vlastné fotografie

II. Privátna korešpondencia

II/1 Prijatá korešpondencia

II/2 Koncepty a kópie vlastnej /a odoslanej/
korešpondencie

III. Majetkovoprávne a hospodárske záležitosti

III/1 Nehnuteľný majetok

III/2 Hnuteľný majetok

III/3 Rôzne

IV. Dokumentácia o literárnej činnosti

IV/1 Poézia

IV/2 Próza

IV/3 Divadelné hry

IV/4 Súpis tlačou vydaných literárnych prác

V. Rozličná dokumentácia

V/1 Prospekty z ciest

V/2 Pohľadnice

V/3 Rozličné drobné tlače

V/4 Zbierka časopisov a kalendárov

V/5 Výstrižky z novín

VI. Písomnosti vzťahujúce sa na rodinných
príslušníkov a príbuzných

VI/1 Osobné doklady

VI/2 Korešpondencia

VI/3 Majetkovoprávne a hospodárske záležitosti

VI/4 Fotografie

VII. Písomnosti zbierkovej povahy

VIII. Písomnosti o pôvodkyni pozostalosti

Inventárnu jednotku vytvára vecná skupina písomností v rámci viacerých rokov. Pri literárnych prácach inventárnu jednotku predstavuje každá samostatná zbierka či súbor básní, resp. bájok, ako i divadelná hra alebo rozprávka.

Písomnosti možno využiť najmä pre biografické a literárne práce. Významná je najmä už spomínaná autobiografia Ako som sa stala detskou poetkou. Cenný je i materiál, vzťahujúci sa na rodinu a priateľov spisovateľky, najmä korešpondencia a fotografie. Pozoruhodné sú aj fotografie zo zbierky spisovateľky, ktoré možno využiť pri štúdiu miestnych dejín /dobrovoľný hasičský zbor, výbor Sokola atď./. Poznamenávame, že rukopisy, v inventári uvedené ako nedatované vznikli zväčša v rokoch 1926-1946.

Písomnú pozostalosť roztriedila, usporiadala a inventár vypracovala v roku 1982 archivárka Jana Harantová.

INVENTÁR

I. Osobné doklady

1	I/1	1892-1896	1
Vysvedčenia z Meštianskej dievčenskej školy v Bytči a Budapešti. Potvrdenia o vykonaní skúšky z poštovej a telegrafnej manipulácie.			
2	I/2	1920-1946	
Rozhodnutie výboru obce Bytča o prijatí za pomocnú notársku silu. Svedectvá o účinkovaní v kancelárii Dr. O.A. Schwarza a na Notárskom úrade v Bytči. Písomnosti o prijatí za tajomníčku Okresného živnostenského spoločenstva v Bytči. Výmery Úradovne všeobecného penzijného ústavu v Bratislave. Členské legitimácie Ústredne sociálnej poisťovne, Spolku slovenských spisovateľov, Československého červeného kríža a osobný preukaz. Rozhodnutie Povereníctva pre školstvo a osvetu v Bratislave o vyplácaní čestnej penzie.			
3	I/3 a	1942-1948	
Doklady o liečebnom pobyte v Štátnej nemocnici v Martine.			
4	I/3b	1943, 1944	
Vlastné životopisy spisovateľky.			
5	I/3c	1948	
Autobiografia Ako som sa stala detskou poetkou, Rukopis /61 * 27 fólíí/.			

- 6 I/4 1926-1940
Vlastné fotografie /17 ks/.

II. Privátna korešpondencia

- 7 II/1 1923-1948
Prijatá korešpondencia /31 ks/.
Odosielateľka: Spolok slovenských spisovateľov,
MUDr. Ján Červeňanský, Albert Sixtus, pplk. Milan
Polák atď.
- 8 II/2 1933, 1946
Koncepty a kópie vlastnej, odoslanej korešpondencie
/5 ks/.

III. Majetkovoprávne a hospodárske záležitosti

- 9 III/1 1933-1948
Majetkové záležitosti, týkajúce sa nehnuteľného
majetku. Kúpnopredajné zmluvy, rozhodnutia Okres-
ného súdu a Okresného úradu v Bytči.
- 10 III/2 1945
Prihlášky vkladov v Tatra banke a Roľníckej vzá-
jomnej pokladnici v Bytči.

- 11 III/3 1945-1948
Rôzne účty a potvrdenky.

IV. Dokumentácia o literárnej činnosti

- 12 IV/1a 1925-1928 2
Súbor bájak a hádaniek.
Rukopis /1 zošit, 42 fólií/.
- 13 IV/1b 1926,+nedat.
Súbor básní.
Strojopis, neviazané /21 fólií/.
- 14 IV/1c 1928-1930
Súbor básní /v tom časť autobiografie/.
Rukopis /1 zošit, 25 fólií/.
- 15 IV/1d 1937-1944
Súbor básní.
Rukopis /1 zošit, 56 fólií/.
- 16 IV/1e nedat.
Súbor básní.
Rukopis /neviazané, 43 fólií/.
- 17 IV/1f nedat.
Súbor básní.
Strojopis /neviazané, 68 fólií/.

- 18 IV/1g nedat.
Súbor básní.
Strojopis /neviazané, 27 fólií/.
- 19 IV/1h nedat.
Súbor bájok.
Strojopis /neviazané, 49 fólií/.
- 20 IV/1i nedat.
Súbor básní.
Strojopis /neviazané, 45 fólií/.
- 21 IV/1j nedat.
Súbor básní.
Strojopis /neviazané, 22 fólií/.
- 22 IV/1k nedat.
Rôzne básne a hádanky.
Strojopis /53 fólií/.
- 23 IV/2a nedat.
Rozprávka Divotvorný hrnček.
Strojopis /36 fólií/.
- 24 IV/2b nedat.
Rozprávka Červená čiapočka.
Strojopis /10 fólií/.

- 25 IV/2c nedat.
Rozprávka Janko Palček /časť/.
Strojopis /1 fólia/.
- 26 IV/2d nedat.
Rozprávka Z nedbalosti žiaľ.
Rukopis /2 fólie/.
- 27 IV/2e nedat.
Rozprávka Ružička.
Rukopis a strojopis /14 + 13 fólií/.
- 28 IV/3a 1924
Divadelná hra Svätvečer.
Tlač /20 fólií/.
- 29 IV/3b 1924
Divadelná hra Mikuláš.
Rukopis a tlač /15 + 11 fólií/.
- 30 IV/3c 1935
Divadelná hra Lístoček dubový.
Strojopis /13 fólií/.
- 31 IV/3d 1936
Rozhlasová hra Orlíča.
Strojopis /15 fólií/.

32 IV/3e 1937

Divadelná hra Handrárík umelec.

Strojopis /12 fólií/.

33 IV/3f 1937

Divadelná hra Stromky radosť naša.

Strojopis /8 fólií/.

34 IV/3g nedat.

Divadelná hra Lakomec.

Strojopis /4 fólie/.

35 IV/3h nedat.

Divadelná hra /bez názvu/.

Strojopis /6 fólií/.

36 IV/4 1943

Súpis literárnych prác vydaných tlačou.

V. Rozličná dokumentácia

37 V/1 nedat. 3

Pohľadnicové reprodukcie z Florencie, Benátok
a Milána v knižnej forme /4 zv./.

38 V/2a 20.stor.

Pohľadnice národopisného odboru Matice sloven-
skej v Martine /8 ks/ a miest v ČSSR /7 ks/.

- 39 V/2b do r. 1918
Zbierka umeleckých kolorovaných pohľadníc /294 ks/
- 40 V/3 1928,1947
Program mierovej slávnosti Československého červeného kríža s prekladmi divadelných scénok. Malé národné noviny č. 9 a 11 z r. 1947.
- 41 V/4 1946 4
Všenárodný kalendár New Yorského denníka s vlastnoručným podpisom spisovateľky Sidónie Sakalovej.
- 42 V/5 1926
Výstrižok z časopisu Priateľ dieťok, pohľad na spolupracovníkov časopisu.
- VI. Písomnosti vzťahujúce sa na príslušníkov rodiny a príbuzných.
- 43 VI/1 1876,1945 5
Rodný list Ľudmily Márie Sakalovej, Osvedčenie o národnej, štátnej a ľudovo-demokratickej spoplahlivosti Františky Sakalovej.
- 44 VI/2 1903-1943
Korešpondencia na pohľadniciach.
Adresáti: Irma Pavelková /1 ks/ František Pavelka /7 ks/, Emília Pavelková /108 ks/ Ľudmila Adamíko-

vá /3 ks/, Ferdinand Adamík /32 ks/, Viktor Pokorný /1 ks/, Gabriela Pokorná /70 ks/, Ella Adamíková /2 ks/, Dr.Dušan Pokorný /1 ks/.

45 VI/3 1936-1946,nedat.

Výmery starobného dôchodku Márie a Františky Sakalovej. Požiarna poisťka sestier Sakalových. Prihlášky vkladov Márie a Františky Sakalovej v Tatra banke Bytča a potvrdenky Daňovej správy v Bytči. Odpis záznamu o držbe pozemkov Františka Sakalu a jeho manželky Barbory v katastri obce Bytča.

46 VI/4 začiatok 20.st.-1945 6

Fotografie príslušníkov rodiny, príbuzných a známych /66 ks/.

VII. Písomnosti zbierkovej povahy

47 VII/1 1920-1938

Fotografie zo zakladajúceho zjazdu Živnostenského spoločenstva na Slovensku v Martine. Fotografia členov Dobrovoľného hasičského zboru v Bytči /1928/. Fotografia členov Výboru telovýchovnej jednoty Sokol v Bytči /1938/.

48 VII/2 1936,1937,nedat.

Podobizne T.Vansovej, E.Maróthy-Šoltésovej a B.Slančíkovej Timravy, vydané Živenou. Fotografie Štefana Hozu.

49 VII/3 1946

Fotografia z predstavenia detskej hry Chutná medicína v Nitre.

VIII. Písomnosti o pôvodkyni pozostalosti

50 Článok Š. Hozu k 70. narodeninám spisovateľky.
/výstrižok z časopisu Práca 1.7.1948/.

Menný ukazovateľ

A

Adamík Ferdinand	44
Adamíková Ella	44
Adamíková Ľudmila	44

Č

Červeňanský Ján, MUDr.	7
------------------------	---

H

Hoza Štefan	48, 50
-------------	--------

P

Pavelka František	44
Pavelková Irma	44
Pokorná Gabriela	44
Pokorný Dušan, JUDr.	44
Pokorný Viktor, JUDr.	44
Polák Milan, pplk.	7

S

Sakala František	45
Sakalová Barbora	45
Františka	45
Ľudmila Mária	43, 45
Sídónia	41

Schwarz O. A., Dr. 2

Sixtus Albert 7

Š

Šoltésová-Maróty^h Elena 48

T

Timrava Slančíková Božena 48

V

Vansová Terézia 48

Miestny ukazovateľ

B

Benátky	37
Bratislava	2
Budapešť	1, 2
Bytča	1, 2, 9, 10, 45, 47

Č

Československo	38
----------------	----

F

Florencia	37
-----------	----

M

Martin	3, 38, 47
Miláno	37

N

Nitra	49
-------	----

Vecný ukazovateľ

A

Autobiografia 5, 14

B

Básne

- rôzne 22

Č

Čestná penzia

- rozhodnutie 2

D

Divadelná hra 28 - 35

- Handrárik umelec 32

- Chutná medicína 49

- Lakomec 34

- Lístoček dubový 30

- Mikuláš 29

- Orlíča 31

- Stromky radost' naša 33

-Svätvečer 28

Divadelné scény

- preklady 40

F

Fotografie

- členov Dobrovoľného hasičského zboru v Bytči 47

- členov TJ Sokol v Bytči 47

- príbuzných a známych 46

- príslušníkov rodiny 46

- Štefana Hozu 48
- vlastné 6
- z predstavenia hry Chutná medicína 49
- zo zjazdu Živnostenského spoločenstva 47

H

Hádanky

- rôzne 22

K

Kalendár

- všennárodný New Yorského denníka 41

Korešpondencia

- na pohľadniciach 44
- odoslaná 8
- prijatá 7

L

Legitimácia

- Československého červeného kríža 2
- osobná 2
- Spolku slovenských spisovateľov 2
- Ústredne sociálnej poisťovne 2

List

- rodný 43

Literárne práce

- súpis

M

Malé národné noviny 40

N

Nemocnica

- štátna v Martine 3

New-Yorský denník 41

Notársky úrad v Bytči 2

O

Okresné živnostenské spoločenstvo v Bytči 2

P

Pobyť

- liečebný 3

Podobizne

- Timravy Slančíkovej Boženy 48

- Šoltésovej Maróthy Eleny 48

- Vansovej Terézie 48

Pohľadnice

- miest v ČSSR 38

- národopísneho odboru MS 38

- zbierka 39

Poistka

- požiarna 45

Pozemky

- držba 45

Priateľ dietok

- časopis 42

R

Reprodukcie

- pohľadnicové miest 37

Roľnícka vzájomná pohľadnica v Bytči 10

Rozprávka 23-27

- Červená čiapočka 24

- Divotvorný hrnček 23

- Janko Palček 25

- Ružička 27
- Z nedbalosti žiaľ 26

S

Súbor

- bájok 12, 19
- básní 13-18, 20, 21
- hádaniek 12

Skuška z poštovej a telegrafnej manipulácie 1

T

Tatra banka Bytča 10, 45

U

Účty

- rôzne 11

Úrad

- notársky v Bytči 2

V

Vklady

- prihlášky 10

Výbor

- obce Bytča 2

Výmery

- penzijné 2
- starobného dôchodku 45

Výstrižok

- novinový 42, 50

Vysvedčenia 1

Z

Záležitosti

- majetkové 9

Zmluvy

- kúpnopredajné 9

Ž

Životopisy

- vlastné 4

O b s a h

Úvod	3
Inventár	8
I. Osobné doklady	8
II. Privátna korešpondencia	9
III. Majetkovoprávne a hospodárske záležitosti	9
IV. Dokumentácia o literárnej činnosti . .	10
V. Rozličná dokumentácia	13
VI. Písomnosti vzťahujúce sa na príslušníkov rodiny a príbuzných . . .	14
VII. Písomnosti zbierkovej povahy	15
VIII. Písomnosti o pôvodkyni pozostalosti . .	16
Menný ukazovateľ	17
Miestny ukazovateľ	19
Vecný ukazovateľ	20

Názov fondu: Písomná pozostalosť Sidónie Sakalovej

Značka fondu: PP SS

Typ pomôcky: Inventár

Časový rozsah fondu: 1876-1948

Miesto uloženia fondu: Štátny oblastný archív v Bytči

Počet inventárnych jednotiek: 50

Počet evidenčných jednotiek : 6

Stav ku dňu: 31. 12. 1982

Fond usporiadal : Jana Harantová

Inventár zostavil: Jana Harantová

Počet strán: 24

Počet exemplárov: 4

Prepísal: Daniela Gerčicová

Zaviazal: Obnova - knižárstvo, OPP Žilina

Inventár schválil: Dr. Jozef Kočiš, CSc.

